

Res No 116

संगीत-रासपंचाध्यायी.

रचयिता,

शास्त्री काशीराम वि. करेनराम.

मु. भांगशेण (कर्कियावाड)

III

13 / 7

1926

1926

• सन १९२६ । प्रत १०००. [संवत् १९८२.

डि भत श. ०-२-०.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૩૦૬૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સંગ્રહ રાસપદ્ય ૨૫૧૨/૧

વિષય

શ્રીકૃષ્ણાવનમઃ ।

શ્રી રાસપંચાધ્યાયી.

સંગીતમાં.

પ્રથમાધ્યાય.

(ગીતિ.)

વન્દી શ્રીવલ્લભનાં, વચ્ચનો પ્રેમે સદૈવ રસવાળાં;
વાણી પવિત્ર કરવા, અવગારું દિવ્ય રાસ-રસ-મારા. ૧

રાંભ ધનાશ્રી.

સાખી.

*શરદ ઋતુથી મદિલકા, ખીલી જેમાં ખાસ;
તે રજનીના યૂથને, જોઇ વધ્યો ઉલ્લાસ.
પડુણથી સમ્પૂર્ણ પણ, ધરી નિજ જનપર વાલ;
રમવા માટે મન કર્યું, યોગેશ્વર ગોપાલ.

* મગ્ધાનપિ તા રાત્રીઃ આ પ્રથમ શ્લોકથી આ પદ શરૂ થાય છે. આપ ષડૈશ્વર્યસમ્પન્ન, આત્મારામ, અને પૂર્ણકામ છતાં, સ્વકીય જનો ઉપર પ્રેમ આણી, આ રાસારમ્ભનું મન કરે છે; જેને માટે આપે પોતાની યોગમાયાને આજ્ઞા કરી. જેથી રાસા-નુકૂળ રક્ષણ-કાળની તૈયારી તેણે કરી આપી છે. પાતંજલ-યોગદર્શનના વિભૂતિપાદમાં, યોગી જે ધારે તે કરી શકે છે, એમ કહેવામાં આવ્યું છે. ત્યારે પ્રભુ તો યોગેશ્વરના પણ ઈશ્વર છે, તેથી હરિહર થાય, તેમાં શી શંકા ?

પદ ૧ છુ-અલબેલી અરખે ખાત-એ લય.

૧ પૂનમનો પૂરણ ચન્દ, પ્રકટયો તે પલમાં,
નિજ શાન્ત કિરણનો રંગ, કુંકુમ લાઇ કરમાં. ટેક.
પૂર્વ દિશાના સુન્દર મુખને, તેથી કીધું લાલ;
પ્રિય પરદેશી આંખો, જાણે (૨), રંગે સુન્દરી-લાલ. પ્રકટયો, ૧.
અર્ધણીના સન્તાપયુજનો, કરતો ક્ષણમાં નાશ;
પ્રિયતમ લાખે કાળે આવી (૩), બેસે પ્રિયાની પાસ, પ્રક. ૨.
અખંડ મંડલ મંડિત વિકસિત, કરે કુસુદના અંડ;
લક્ષ્મીના મુખ સમ છે કાન્તિ (૨) કુંકુમ અરુણ સુરંગ. પ્રક. ૩.
તેના કેમલ કિરણ-સમૂહ, રંજિત કાનન-વૃન્દ;
દેખી ઉદીપન-સામગ્રી (૨), (કલ) ગાવા માંડયા ગોવિન્દ. પ્રક. ૪.
૩વામાંનાં મન હરતું રૂડું, અનંગનો આધાર;

૧. પ્રભુએ પ્રથમ મનને ઉત્પન્ન કર્યું, કે તરતજ ચન્દ્રમા
મનસો જાતઃ-આ શ્રુતિ અનુસાર નિષ્કલંક પૂર્ણ ચન્દ્ર પ્રકટ થયો.

૨. લક્ષ્મીના મુખ સમાન ચન્દ્ર મંડલની કાન્તિ છે. આનું
કારણ શ્રીમદ્ધોધિનીજીમાં શ્રીમદ્ધોધિનીજી દર્શાવે છે કે લક્ષ્મી અર્ચ
પ્રાતાં ભવતિ-ચન્દ્રમા લક્ષ્મીનો ભાઈ છે, જેથી બેનના મુખ જેવું
મુખ લાઇનું હોઇ શકે. પુનઃ સમુદ્રમાંથી પ્રકટ થતી વખતે
સ્વયંવરની માલા પોતાના હસ્તમાં રાખી લક્ષ્મીજી લાલમાં
કુંકુમની પિયર કરી પ્રભુના કંઠમાં માલા ધરાવવા પધાર્યા, તે
વખતનું સ્મરણ ચન્દ્રે કરાવ્યું.

૩. વામદેશાં મનોહરમ્-અત્ર શ્રીમદ્ધોધિનીજીમાં શ્રીમદ્ધોધિનીજી.
અરણ્યે આસા કરે છે કે-યાવં દૃષ્ટિર્નૌત્તમા તાસ્તુ નાકારિતાઃ-જે
બ્રહ્મંડનાઓની દૃષ્ટિ ઉત્તમ ન હતી, તેને નથી બોલાવ્યાં. અહિં
નન્દદાસજી રાસપંચાંગીમાં કહે છે કે-તરણિ કિરણ ઉર્ધ્વે મણિ
પલ્લાન સર્વ હીનકો પરસે, સૂરજકાન્ત મણિ વિના નહિ કહું પાવક દરસે.

ગીત સૂણીને ઘર તણ ચાલ્યાં (૨), ૧પરવશ થઇ પ્રજનાર. પ્રક. ૫.
વેગ થકી અવણોથી હલતા (૨), કુંડલના શણગાર;
એક બીજને બહુ ન કરતાં (૨), ગયાં જહિં ગિરિધાર. પ્રક. ૬.

સાખી.

રાસરસિકના રંગમાં રાતાં શ્રીપ્રજબાલ
મારગમાં અટક્યાં નહિ, તરુ મન્દિર નહીં પાડ.
હેમન્તે વ્રત આદરી, પામ્યાંતાં વરદાન;
રઅનન્યપૂર્વ કુમારિકા, આબ્યાં જ્યાં ભગવાન.

રાગ સારંગ.

સાખી.

અન્યપૂર્વ ગોપાંગના, તે પછી ત્યાં તત્કાળ;
વણુ તેડાબ્યાં આવિયાં, ત્યજી સુત પતિ પરિવાર.
વિરતિ હિપજે જે ઘડી, તે ઘડીએ ઘરત્યાગ;
એમ કહ્યું છે શાસ્ત્રમાં તેમ તજ્યું ખડભાગ.

૧. પરવશ થયેલ વ્યક્તિ જેમ આકર્ષાય છે, તેમ પ્રજ-
બહતો પ્રજમાંથી આકર્ષાયો.

૨. આ વેણુનાદથી, પ્રથમ જાણીએ હેમન્ત ઋતુમાં વ્રત
કરી, રાસના આનન્દનું વરદાન મેળવ્યું હતું, તે અનન્યપૂર્વ
એટલે કે નન્દકુમારજ જેના પતિ છે, તેવા કુમારિકા આબ્યાં.

૩. એમ સોળ હજાર કુમારિકાઓ આબ્યાં પછી, અન્ય-
પૂર્વ એટલે ગોપામનાઓ તત્કાળ આવવા લાગ્યાં. આ ગોપી-
જનોને પ્રભુએ તેડાબ્યાં નથી. તેથીજ આગળ ‘કેમ આબ્યા ?’
વગેરે વચનો કહ્યાં છે,

પદ ૨ જી—બહાલા મારા વૃન્દાવનને ચોક-એ લય.

સુન્દર આદિ વૃન્દાવન ધામ, કે અતિ રળિયામણારે લોલ;
 નિર્મળ ચન્દસરોવર ઠામ, કે કુસુદ ખીલ્યાં ઘણું રે લોલ. ૧
 ગાયો દોતાં ગોપી કોક, કે ત્યજી પય સંચર્યા રે લોલ;
 અડાવી ચૂલે સંજાળના ટોપ, કે ઉતાર્યા વિષુ ગયાં રે લોલ. ૨
 પિરસતાં પરિજનને ભોજન, શિશુને ધવડાવતારે લોલ;
 સેવતાં પતિને કરતાં ભોજન, ત્યજી થયાં ચાલતારે લોલ. ૩
 લિમ્પતાં ઘર ઘાતાં કોઇ અન્ય, કે અંજન આંજતારે લોલ;
 અવળાં ભૂષણુ વસો અંગ, કે નહિ ગણુકારતારે લોલ. ૪
 ૧વાળ્યાં વળ્યાં નહિ તોય ધન્ય, કે પતિ પિતુ બાતથીરે લોલ;
 જના હર્યાં ગોવિન્દે મન, કે મોઢ્યાં ભતથીરે લોલ; ૫
 ઘરમાં કોઇ રથાં મજનાર, નહિ નિકળી શક્યારે લોલ;
 વીંચી નેત્ર ધર્યું હરિધ્યાન, કે ચિન્તનમાં છડ્યારે લોલ. ૬
 દુઃસહ પ્રેઠ વિરહનો તાપ, અઘ જથી મટચારે લોલ;
 મળ્યાં કાંઇ હ્યાન મહિ ગોપાળ, ભેટથી રશુભ હટ્યારે લોલ. ૭

૧. વાળ્યાં વળ્યાં નહિ તોય ધન્ય. અત્ર વિરોધાભાસ છે, કે બીજાએ પોતાના પતિ-પુત્ર-ભાતાની આજ્ઞા માનવી બેઠાં, છતાં પણ તે આજ્ઞા અત્ર ન માન્યાં, તથાપિ તે ગોપી-જનોને ધન્ય છે. આ વિરોધનો પરિહાર-પતિ વગેરેથી પ્રભુ સર્વોત્તમ છે, તેજ છે.

૨. ભગવાન હૃદયમાં પધાર્યા, તેને ભેટવાથી પુણ્ય હટી મયાં; અત્ર શંકા થાય છે, તેનું સમાધાન નીચે સ્પષ્ટ છે—
 મુતિમાં કહ્યું છે કે—“પુણ્યપાપે વિધૂય નિરજનં વરમં સામ્યમુપૈતિ-
 પુણ્ય પાપનો નાશ કરી, નિરંજન પરમ સામ્યને પામે છે.”

સાખી.

સાખ્ય નિરંજન પામવા પુણ્ય પાપનો નાશ;
 ગુણમય દેહ તણ સુખે, પોંચ્યાં તે હરિ પાસ.
 લોક બેડી સમ પાપ છે, પુણ્ય હેમની તેમ;
 ખન્ધન તેનું તુલ્ય છે, તૂટ્યે પામે સેમ.

સ્લોક.

કૃષ્ણને જાણતાં કાન્ત, નહિં બ્રહ્મ મહાતુને!

તેના સંસારનો ખન્ધ, છૂટ્યો કેમ? કહો તમે. ૧

પદ ૩ જી રાગ હમીર. ગુણીજન ગાવત રાગ હમીર-એ લય.
 વણા શુકદેવ સુણો નરપાલ !

આમલ? આજ કહ્યું છે તમને, તોય કહું હું હાલ, વણાં ૮૬.

કૃષ્ણચન્દ્રને કલ આપણથી, માંડી દેતો માળ;

તોય યજ્ઞમાં સહુ જન જોતાં, મુક્ત થયો શિશુપાલ. વણાં ૧.

દ્રેષ કરી હૃષીકેશ તણો પણ, પામે ભવનો પાર;

કેમ તરે નહિં જોપી જોને, ખ્યારા પ્રાણધાર, વણાં ૨.

અભય નિર્ગુણ શુભ ગુણ મન્દિર, કૃષ્ણચન્દ્ર અવતાર;

સકલ જનોનું સારું કરવા, ભૂપતિ ! છે નિરધાર. વણાં ૩.

કામ, ક્રોધ, ભય, રોષ, એકતા, સૌહાર્દ ધર્મ અપાર;

નિત્ય હરિમાં જો જન કરતા, તન્મય તે થાનાર. વણાં ૪.

૧. સમસંસ્કન્ધમાં.

૨. પ્રભુનું પ્રાકટ્ય જીવ માત્રના કલ્યાણ માટે છે. કારણ કે કોઈ પણ પ્રકારે પ્રભુની સન્મુખ થનારની શુભ ગતિ થઈ છે, ખૂતનાથી માંડી વિદ્યુત્ત પર્વન્તની ઉત્તમ ગતિ થઈ છે, તે સર્વના હયાનમાં છે. તે માટે પ્રભુ સર્વોદ્ધારપ્રયત્નાત્મા છે,

અજ યોગેશ્વરના ધધરમાં, કૃષ્ણઅન્દ્રમાં સાર;
 બટે ન? શંકા તારે કરવી, જેથી ખેડો પાર. વચા૦ ૫.

રાગ ધનાશ્રી.

સાખી.

સોલ સહસ્ર કુમારિકા, અસંખ્ય પ્રજનાં નાર;

રાસ રસિકને જઈ મળ્યાં, વૃન્દાવન મોઝાર.

મન્મથ મોહન આવતાં, દેખી પ્રજનાં નાર,

ખોલ્યા અતુરશિરોમણિ, કરતા મોહ અપાર.

પદ ૪ શું અલબેલી અમ્યે માત-એ લય.

વળતા ખોલ્યા ગોવિન્દ, સુન્દર રયામા શું;

પુરુષોત્તમ ગોકુલચન્દ, પ્રજની વામા શું. ટેક.

સ્વાગતર હો, ખડભાગ તમારાં, કહો કરું શું કામ રે;

કેમ પધાર્યા વનમાં વામા! છે તો પ્રજનું ક્ષેમ? સુન્દર. ૧

આ રજની અતિ ઘોર અહિં છે, શ્યાપદ શોર કઠોર;

ખાછાં પ્રજમાં જાઓ વામા, રામાનું નથી ઠોર. સુન્દર. ૨

૧. મવતા આ પદથી સૂચવાય છે કે-હો રાજા પરીક્ષિત! તારે તો શંકા નજ કરવી જોઈએ, કારણ કે પ્રભુને માતાના હૃદયમાંથી તેં અનુભવ્યા છે. જેથી ભગવદનુભાવહીન શંકા કરે તો ભલે, પણ તારે તો શંકા નજ કરવી જોઈએ.

૨ સ્વાગતં વો મહાભાગા: ! અહિંથી માંડી આગળના દરેક પ્રજમાં પ્રજમાં જવાનો નિષેધ અને વનમાં રોકાવાનો વિધિ, તાત્પર્યથી સૂચવે છે, જેમ શ્રી સુખોદિનીજીમાં શ્રીમદ્ધાર્મચરણો આજ્ઞા કરે છે.

૩. આપ કેટલા બધા નિરપેક્ષ છે. આ વાત અત્યંત સ્પષ્ટ થાય છે, તેમજ રસશાસ્ત્રની મર્યાદાનું પણ અત્યંત પાલન થાય છે, તેમજ અનાદ્ય જે ગોપીજન આવ્યાં છે, તેનો હિતમાધિકાર પણ આખી સિદ્ધ થાય છે.

માત, પિતા, પતિ, પુત્ર તમારા, મહી સ્વજનના સાથ;
 નહિં જોતા શોધે છે તેનો કરો નાહં અપરાધ. સુન્દર. ૩
 યમુના મન્દ પવનથી ઠમ્પત, તરુ પદ્મવ વનરાજ;
 પૂરણ ચન્દ કિરણથી રંજિત, મંડિત હીડી આજ. સુન્દર. ૪
 તેથી જાઓ, વાર ન લાઓ, કરો સતી! પતિસેવ;
 વત્સ ખરાડે, ખાલ રૂએ છે, પય પાઓ તતખેવ. સુન્દર. ૫
 અગર અમારે સ્નેહે ખાન્ધ્યાં, આખ્યાં તજીને ગેહ;
 તે છે ઘટતું તમને રામા! સહુનો મુજમાં સ્નેહ. સુન્દર. ૬
 પતિ સેવા સતી! ધર્મ તમારો, ત્યજી કપટને માન;
 અનુપોષણ તેનીજ પ્રજનું, ખન્ધુનું સન્માન. સુન્દર. ૭
 દુષ્ટ સ્વભાવ અભાગી ને જડ, વૃદ્ધ અધમને રૌગી;
 પાપ વિહીન પતિને સેવો, હે નારી ખડભાગી. સુન્દર. ૮
 સ્વર્ગ લોકનો નાશ કરે છે, યશહર ભય કરનાર;
 તુચ્છ ને કષ્ટ ભર્યું જગમાં છે, જરબજન પ્રજનાર, સુન્દર. ૯
 શ્રવણ અને દર્શનને હયાને, કીર્તનથી જ પ્રેમ;
 તેમ નથી મુજ પાસ રહેથી, જાઓ પ્રજમાં ક્ષેમ, સુન્દર. ૧૦
 સ્મૃતી.

એમ વડી વિરમી રહ્યા, સુન્દરવર અભિરામ;
 જડ સમ ભિમાં ગોપિકા, કહે શું કાશીરમ ?
 સ્મૃતી.

એમ સૂણી ગે વિન્દનાં, વિપ્રિય વચનો નાર,
 ખિન્ન થયાં મન ભાગિયું, ચિન્તા વધી અપાર
 ઉપભતિ.

સુકામ બિખાધર નેન વીર્યાં, કરી મુખે શોક થકીજ નીચાં;
 ને આંસુઓ નેન થકીજ હોંચ્યાં, વક્ષઃસ્થલો કુંકુમ ઘોષ સોંચ્યાં. ૧.

ધરા પગેથી ખણુતાં તમામ, દે માર્ગ જમણે ઉતરી અકામ;
ને સૂચનું પ્રાણુ ગયે જવાય, વિષાદથી ચૂપ રહ્યાં બધાય. ૨.
સામી.

ત્રેબ્ધ છતાં અત્રેબ્ધ સમ, વદતા શ્રી ભગવાન;
જેને માટે છે ત્યજ્યા, ઉભય લોકનાં કામ.
૫૬ ૫ મું. ઓરા આવોને શ્રીનાથજી સોહામણા-એ લય.
મજ સુન્દરી વણાં તે ઘનશ્યામ શું જો,
અનુરાગ કંઈક કોપ કરી કાન શું જો. ટેક.
વિશ્વ! વદવું ઘટે ન એમ આપને જો,
નાથ! જે તપાવતું અમારી જાતને જો. મજ. ૧
ત્યજી વિષયો તમામ શ્યામ આવિયાં જો,
આપ ચરણ ભજન કાજ ચિત્ત લાવિયાં જો. મજ. ૨
ત્યજો વાદ ભજો નાથ! હરે શોકને જો,
ભજો જેમ આદિનાર મુમુક્ષુ લોકને જો. મજ. ૩
કહી સેવ પતિ પુત્ર બન્ધુની તમે જો,
ધર્મ બલુનાર બલ્લી વાત તે અમે જો. મજ. ૪
થજો ઇશ ઉપદેશી આપમાં બધું જો,
આત્મત્રેબ્ધ દેહ ધારીના તમે પ્રજુ જો. મજ. ૫
કરે પ્રીત આપમાંજ કુશલ માનવી જો,
પતિ પુત્ર આદિથી પીડા નથી જવી જો. મજ. ૬

૧ સન્યસ્ય સર્વવિષયોસ્તવ પાદમૂલં મક્તાઃ આથી ગોપીજનોએ
સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે સાંસારિક વિષયોનો સમ્પૂર્ણ ત્યજી કરી,
અમે આપને શરણે આવ્યા છીએ આથી સૂચિત થાય છે કે
આ દિવ્ય રાસમાં લૌકિક વિષયનો ગન્ધ પણ નથી.

૨ આદિ પુરુષ.

વરદનાથાં ધરી આશ ખહુ ઠાલથી જો,	મંજ. ૭
કમલનેત્ર ! તે ઘટે ન કાપવી કદી જો.	
ઘરોમાં જતું હરાયું ચિત્ત આપથી જો,	મંજ. ૮
કરે કામ હાથ જે તમામ માપથી જો.	
પગો ચાલતા નથી, જવાય જે થકી જો,	મંજ. ૯
જવું કેમ ? અને શું ? અમારી જાતથી જો.	
આપ હાસ્ય દષ્ટિ થાત મધુર ગીતથી જો,	મંજ. ૧૦
વહેણ કામ અનલ દાહ કરે છે અતિ જો.	
અધરસુધા પૂરથીજ કારવો ઘટે જો,	મંજ. ૧૧
પ્રાણ વિરહતાપથી ખળ્યા નહિં ટકે જો.	
ચરણકમલ રમાણ્યે નાથ ! આપિયાં જો,	મંજ. ૧૨
સ્પર્શ કરી અમે તહિં ચિત્ત આપિયાં જો.	
જેની કૃપાદષ્ટિ સારુ ડેવતા તપે જો,	મંજ. ૧૩
રમા હૃદય વાસ પામી ચરણને જપે જો.	
જહિં વૃન્દા ને વૃન્દ ભકતનાં લસે જો,	મંજ. ૧૪
તહિં ચિત્ત આપ દાસિકાતણું વસે જો.	
થર ખાર ત્યજીને પ્રપન્ન છે થયાં જો,	મંજ. ૧૫
દાસ્ય આપવા પ્રસન્ન થઇ કરો દયા જો.	
કેશ આવૃત્ત મુખાબજ કુંડલે લસ્યું જો,	મંજ. ૧૬
અંડ અધરસુધા હાસ્ય ઇક્ષણે વસ્યું જો.	
ભુભદંડ અભય દાન આપનાર છે જો,	મંજ. ૧૭
રમા ધામ હૃદય શાન્તિ યાપનાર છે જો.	
ભેદ ચિત્ત કૃષ્ણચન્દ્ર ! આપમાં વસે જો.	મંજ. ૧૮
થયાં આપનાં તમામ દાસિકાજ છે જો.	
મોહ પામી મધુર સુધા વેણુગીતથી જો,	મંજ. ૧૯
અને કોણ નારી નહિં સતી-ચરિત્રથી જો.	

સુભમ રૂપ આપનું નિહાળતા મૃગો જો,
ધરે પુલક અંગ વૃક્ષ ગાયને ખગો જો. પ્રજ. ૨૦
દેવલોક જમ નાથ ! જે બે પાળવા જો,
આપ વ્યક્તિ છે, વઢો છાં તાય ચાલવા જો. પ્રજ. ૨૧
આર્તખંધુ ! કિંકરી તમ રી છે અમે જો,
અલય આપીને ખચાવો નાથજી ! તમે જો. પ્રજ. ૨૨
સાખી.

યોગેશ્વરના ધધિરે, વિકલવ વચનો એમ;
આત્મારામ છતાં સુણી, રાસ રમાડયાં તેમ.
સોળ સહસ્ર કુમારિકા, અસંખ્ય વ્રજનાં નાર;
કિશોર વયના કૃષ્ણજી, વૃન્દાવન મોઝાર.
રાસપતિ વ્રજનાયક, પૂર્ણ બ્રહ્મ ગોપાળ;
ઠેમ રમ્યા બહુ રૂપથી ? શ્રુતિ ન પામે પાર.
દુર્જન શું સમજી શકે ? એ લીલાનો ભેદ;
નારદ પણ સમજ્યા નહિ, નહિ જાણે શિવ વેદ.

પદ ૬ હું—રાગ ભાક.

મલી સુન્દરી સાથે, ગોકુલનાથે રંગે રમાડયાં રાસ;
રંગે રમાડયાં રાસ, ગોપીમંડલમંડિત ખાસ, મલી૦ ટેક.

૧ અત્ર મૂલમાં બરીરમત્ર એટલે રમાડયાં, એવો પ્રેરક
ભેદનો પ્રયોગ હોવાથી; આપ આત્મારામ અને પૂર્ણકામ છે,
તેમ સમજાય છે. તેમ યે ગેશ્વરના પણ ધધિર હોવાથી એકજ
વખતે અનેક સ્વરૂપો ધારણ કરી શકે છે, જથી દરેક ભક્ત-
જન પ્રભુને પોતાની પામેજ માને છે, બીજાં ગોપીજન પાસે
બિરાજતાં સ્વરૂપોને ગોપી રૂપેજ નિહાળતાં હોવાં જોઈએ,
નહિં તો રસાલાસ થાય.

પ્રિયદર્શન સારુ મુખ ખીલ્યાં, ગોપીજનનાં સાર;
 તે તારાગણ સાથે શોભ્યા, ગોકુલચન્દ ઉદાર;
 દ્યુતિ દન્તની તેવી, ડોલર જવી, ઠરતી મન્દ-ઉજસ. મલી. ૧
 આપ ગવાતા ગોપીજનથી, ને ગાતા ઠલગાન;
 વનિતાના શત^૧યૂથના નાયક, કુંવર નન્દના કાન;
 વૈજયન્તી ધારી, શોભા ભારી, શોભાવતા વનવાસ. મલી. ૨
 યમુનાતરણતરંગતતિથી, આનન્દિત અપાર,
 અન્દ્રવિકાસી સુગન્ધ સમીરે, શીતલ રેતી સાગ;
 તેવા તીરે પધારી, ગોકુલનારી, સંગે રમ્યા બલરાસ. મલી. ૩
 ખાડુ પસાર અને પરિરમ્બણુ, નર્મ નખામના પાત;
 પાણિ આદિના સ્પર્શ કરીને, વધારતા મનજાત^૨;
 પ્રભુ સુન્દર નારી, એમ રમાડી, આપ તથાપિ ઉદાસ^૩. મલી. ૪
 એમ મળ્યું છે માન વિભુથી, તેથી વધ્યું અભિમાન;
 અન્તર્યામી તે ગયા જણી ત્યાંજ છૂપ્યા^૪ ભગવન્;
 મહમાન નિવારી, ભક્ત સુધારી, આપવા આનન્દ દાન. મલી. ૫
 સાખી.

પંચાધ્યાયીમાં પ્રથમ પૂર્ણ થયો અધ્યાય,
 ખીજે પદમાં યોજવા કાશિરામ લલચાય.

૧ આ શત શબ્દ અસંખ્યવાચી છે.

૨ મનજાત=મનોજ, ઠામદેવ.

૩ ઉદાસીનવદાર્સનમસક્તે તેષુ કર્મસુ એટલે આપ ઠમોમાં અનાસક્ત તથા ઉદાસીનવત્ હોવાથી ઠમોનો બન્ધ લાગતો નથી.

૪ તત્રૈવાન્તરધીયત આ મૂળપદથી એમ સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રભુ સર્વત્ર બિરાજે છે, પરન્તુ કોઇને દર્શન આપવાં એ ચોક્કસની ધૃતિને અધીન છે.

અધ્યાય ૨ જો.

~~~~~

શ્લોક.

અન્તર્ધાન^૧ થતાં કૃષ્ણ, તુત^૨ ત્યાં મજ-અંગના;
તપ્યાં તેને નહિં જોતાં, યથા ગજ^૩ ગજંગના. ૧

પદ ૧ હું—શગ સારંગ.

વૈદર્ભી વનમાં વલવલે—એ લય.

મજવનિતા વનમાં જામે, મલી યુથ અપાર (૨)
ગોકુલનાથને જોતતાં, કયાં છે પ્રાણુ-આધાર ? (૨) મજ. ટેક.
ગતિ અનુરાગ ગેવિન્દના, સ્મિત વિજય સાથ,
મનહર જોલ વિહારથી, મોહી ચિત્તને જાત (૨) મજ. ૧
તે તે લીલા રમાકાન્તની, કરતાં તે રૂપ,
'કૃષ્ણ હું હું' એમ જોલતાં, પ્રમદા પ્રભુરૂપ (૨) મજ. ૨
જાતાં હંચે સૂરથી, હરિને મલી નાર,
શોધતાં વન વન નાથને, ગાંડાની જયમ સાર (૨) મજ. ૩
જમ આકાશ તમામમાં, રહે અન્દર ખાર,
તેવા પુરુષ પુરાણને, જઈ પૂછે આડ (૨) મજ. ૪
પીપળા ! પીપળા ! હે વડા ! દીઠા નન્દકુમાર ?
ત્રેમથી મન હરી સર્વનાં, ગયા પ્રાણુ-આધાર (૨) મજ. ૫

---

૧ પૂર્વાધ્યાયના અન્તમાં પ્રભુ તિરોહિત થયાં એમ કહ્યું,
તે પછી અત્ર તે ગોપીજનેને મહાન્ પરિતાપ થયો તે કહેવાય છે.

૨ જમ યુથપતિ હાથી અન્તર્હિત થતાં હાથથીજા તાપ
ખામે તેમ તપ્યાં.

કુરબક ! નામ ! અશોક હે ! અમ્પક ! હે પુત્રામ !
 માનિની-મનહર હાસ્યને, હીઠા છે વનખામ ? (૨) વ્રજ. ૬
 હીઠા તેં તુલસી ! સખી ! કહિં તો પ્રિય નામ ?
 ચરણપ્રિયા ! વ્રજનાથની, ધરતા અલિ-સાથ (૨) વ્રજ. ૭
 માલતિ ! જાતિ ! મલ્લિકે ! યુથિકે ! અડી હાથ,
 પ્રીતિ તમારી વધારતા, જોયા છે યદુનાથ ? (૨) વ્રજ. ૮
 આંખા ! કૃષ્ણ ! ને આંકડા ! કોવિદાર ! કદમ્બ !
 આદિ તરુ ! નદી-તીરનાં, કહો કયાં છે ગોવિન્દ ? (૨) વ્રજ. ૯
 તેં તપ કીધું શું ક્ષિતિ ? શોભે જિભાં રોમ,
 વામનચરણ વરાહના, પરિરમ્ભનો ગ્રેમ (૨) વ્રજ. ૧૦
 હે મૃગલી ! ગયા શું હરિ ? પ્રિય સુન્દરી સાથ,
 વાય પ્રિયા-અંગ-ગન્ધનો, કુંદમાલનો વાત (૨) વ્રજ. ૧૧
 ખાહુ ધરી પ્રિયા-અંસમાં, શોભે કંજથી પાણુ,
 તરુવર ! આપ પ્રણામને, હરિ આપતા માન (૨) વ્રજ. ૧૨
 ભેટી વનસ્પતિ ખાહુથી, ^૧લતાને પૂછો તોય,
 પ્રિય-નખ ઠેરા સ્પર્શથી, જણે પુલકિત હોય (૨) વ્રજ. ૧૩

(પ્રસાદ.)

એમ ઉન્મત્તની પેઠે, કૃષ્ણને શોધતાં જતાં;
 લીલા^૨ શ્રીકાન્તની તે તે, ઠરી કાતર તે થતાં. ૧

---

૧ યદ્યપિ તાસામપ્યનવસરઃ ॥ એટલે કે ભર્તૃ વનસ્પતિના ભુજને
 ભેટીને રહ્યાં છે જ્યાં જવાખ દેવાને તેને અવસર નથી તો પણ પૂછો.

૨ એમ વૃક્ષલતાદિને પૂછતાં પણ ઉત્તર ન મળ્યો તેથી
 પ્રભુની લીલા ઠરવા માંડ્યા.

પદ ૨ ભુવં. રાગ-કાફી.

હવે તો કેમ મલે ગોપાલ ?

ઠરે શ્રીહરિની લીલા, સુન્દર મળનાં ખાલ, હવે ટેક.

ખની પૂતના એક ગોપિકા, એક ખની નન્દલાલ,

અંક ધરી સ્તનપાન કરાવ્યું, શકટ ખની એક ખાલ,

પગેથી તેને પાડી, એક ખની ગોપાલ, હવે. ૧

દૈત્ય ખની ગોપીજન એકજ, અન્ય ખની લલુખાલ,

હરણ કર્યું તેનું તેણે તો, ધૂધરીના ઘમઠાર,

ઠરીને ઘસરે ગોપી, એક યશોદાખાલ, હવે. ૨

રામ ને કૃષ્ણ ખની બે ગોપી, અન્ય ખની ગોપાલ,

વત્સ ખની, બંક એક ખની ત્યાં, તે મારી તત્કાલ,

ક્રમેથી બે ભાતાએ, ને હરખ્યા ગોપાલ, હવે. ૩

આયો ગોપી કાંઈ ખન્યાંને, કાંઈ ખન્યાં ગોવાળ,

દૂર જતી આયો ખોલાવી, વેણુ વગાડી લાલ,

ખનીને કીડા કરતી, વખાણતા થઇ ખાલ, હવે. ૪

અન્ય સખીને અંસ ધરી ભુજ, આલતી કેતી એક,

‘હું છું કૃષ્ણ,’ ‘લલિત મતિ મારી’ ‘દેખો ધરીને ટેક,’

તદા તે તન્મય થાતી, પ્રેમ તણે અતિરેક, હવે. ૫

“વર્ષા, વાત થકી નહિં ડરવું, મેં કીધું છે ત્રાણ,”

એમ કહી ડાબે હાથેથી, અમ્બર ડાંચું તાણી,

કરી ગિરિધરની લીલા, એક ખનીને કાન, હવે. ૬

એક ચડી ગોપી-શિર ઉપર, કેતી એને એમ,

“દુષ્ટ સામ ! જ તું અહિં આથી, અત્ર વસ્યો છે કેમ ?

ખલોને દંડજ દેવા, પ્રકટયો છું હું તેમ,” હવે. ૭

ગોપી એક વર્ષા, “ હે ગોપો ! દેખો દાવ ઠરાલ,
 આંખો વીંચો, ખીક ન લાવો, ક્ષેમ કરું છું હાલ,”
 કરી ગોપી એકે તો, એ લીલા તત્કાળ, હવે. ૮
 ખાંધી એક ઉખલની સાથે, દૂલ માલથી ખાલ,
 ભય પામી ઢાંકી મુખ કરથી, જાણે ખીતી ખાલ,
 કરી દામોદર-લીલા, છેલ્લી એમ રસાલ, હવે. ૯

(મ્લોક.)

પૃષ્ઠતાં કૃષ્ણને એમ, વૃન્દાવન-તરુ-લતા,
 ત્યાં દેખ્યાં વનનાં દેશે, પદો શ્રીકૃષ્ણનાં જતાં. ૧
 મહાત્મા નન્દસૂનેનાં, પદો છે આ ખરે અહિં,
 જણાતાં તે ૧૬વજ્રમ્ભોજ, અકાંકુશયવે સહી. ૨
 પદોથી પદવી તે તે, શોધતાં પ્રાણનાથની,
 વધૂનાં પદથી મિશ્ર, પદો દેખી વર્ષાં પુની. ૩

પદ ૩ જી. રાગ આશાવરી.

‘હવે તો મલશે સુન્દરશ્યામ,
 “છેજ સમીપ સખી ! ગિરિવરધર, નટવર નન્દના કાન, હવે. ટેક.
 “કોણ સખીનાં આ પદ બેની ! હરી ગદ્ગદ ઘનશ્યામ,
 “અંસ ધર્યો છે પોંચો જોને, ગજ,^૨ ગજની જયમ વામ, હવે. ૧
 “આ ગોપીએ છે આરાધ્યા, નક્કી શ્રીભગવાન,
 “પ્રીતમ આપણને છોડીને, લલ્લ ગયા નિર્વાણ, હવે. ૨

૧ ૬વજ્ર, કમલ, અક, અંકુશ અને જવના ચિહ્નોથી આ
 પદો પ્રાણનાં છે એમ નક્કી થયું.

૨ હસ્તીને જમ હસ્તીની શ્રી.

“શ્રીગોવિન્દ”-પદામ્બુજ ઠેરી ધન્ય રમે આ ઠામ,
 “શુદ્ધિકામ રમા, અજ, શંકર, શિરે ધરે મનકામ,   હવે. ૩
 “અચ્યુતનું અધરામૃત ચોરી, સહુ ગોપી વિશ્રામ,
 “ભોજ કરે એકાન્તે તેના, ક્ષોભ કરે પદવામ,   હવે. ૪
 “નથી જણાતાં પગલાં બેની ! તેવામાનાં આમ,
 “ધાકી બતાં તે વાલીને, ઉપાડતા ઘનશ્યામ,   હવે. ૫
 “પૂલ ઉતાર્યા છે તરુવરથી, મિયે મિયાને કામ,
 “તેથી અર્ધ પડ્યાં છે પગલાં, પેની-વિષ્ણુ આ ઠામ.   હવે. ૬
 “કેશપ્રસાધન કર્યું કામીએ, કામિનીનું મન કામ,
 “વેણી ગૂંથી, ગૂંથ્યાં પુષ્પો, બેસીને આ ઠામ.   હવે. ૭
 “આત્મારામ અખંડિત તો પણ, રમે રમા-અભિરામ,
 “દન્ય બતાવે રેકામીજનનું, વામાનું મન વામ”   હવે. ૮

સાખી.

લીલા એમ બતાવતાં, ચિત્તહીન વ્રજબાલ,
 વન વન ભમતાં ભામિની, તોય મહ્યા નહિ લાલ   ૧

પદ ૪ થું—રાગ આશાવરી.

(જગતમાં) ખૂરું છે અભિમાન, જગતમાં ખૂરું છે અભિમાન.
 તે સર્વેશ્વરને નથી ગમતું, જ, છે દુઃખ નિધાન   જગ. —ટંક
 વને છોડીને સહુ ગોપી, જ સંજ ગયા સુખધામ,
 મેઘ ગણી તેણે પોતાને, એમ થયું અભિમાન.   જગ. ૧

૩ શીજના ચરણરજનું કેવું મહત્ત્વ છે ?

૧ કામીજનો શ્રીગોવિન્દે કેવા આધીન હોય છે તે અત્ર સૂચવી રહ્યા છે અને શ્રીગોવિન્દનું કેટલું દુરાત્મપણું છે ? તે પણ આપ બતાવી રહ્યા છે.

૨ આ ગોપીજનને પ્રભુ સાથે લાઇ ગયા હતા તેને અભિમાન આવતાં વિરહદુઃખ થયું.

“ધ્રુવચાવર વરતાં ગોપીજન, સમૂહને ત્યજી કાન,
 “એક મનેજ લજે છે આ પ્રિય, એ અભિમાનનિદાન” જગ૦ ૨
 ત્યાંથી વન જતાં કેશવને, કહ્યું કરી અભિમાન,
 “આલી શકીશ નહિ હું સુન્દર ! લખ ચાલો મનકામ.” જગ૦ ૩
 એમ સૂણી પુરુષોત્તમ જોડયા, “સ્કન્ધ ચડો અભિરામ,
 અન્તર્ધાન થયા હરિ ત્યાંથી, તપી વધૂ તે ઠામ. જગ૦ ૪
 “હાહા નાથ ! રમણ ! હે વલ્લભ ! કયાં છો મહાભુજ કાન ?
 “કૃપણ દાસિકાને દેખાડો મને આપનું સ્થાન” જગ૦ ૫
 માર્ગ શોધતાં ગોકુલપતિતો, ગોપીધૂત તમામ,
 દુઃખિત ને પ્રિય વિરહે મોહિત, આવી દીઠાં વામ. જગ૦ ૬
 પ્રાપ્તિ માનતણી માધવથી, અભિમાને અપમાન,
 સૂણી સખીથી તે સહુ વિસ્મિત, થયાં ગયું મદ-માન. જગ૦ ૭
 ત્યાર પછી પેઠાં વન વનિતા, જ્યાં લગી ચાંદની-ભાન,
 દેખી અન્ધારું ને અટક્યાં, શ્રી હરિમાં ગુલતાન. જગ૦ ૮
 રતેમાં મન, તે તે આલાપો, તે ચેષ્ટા, તે ભાન,
 ગુણ ગાતાં તેનાજ વિસાર્યા, દેહાદિને ધામ. જગ૦ ૯
 ફરી આવી કાલિન્દી-તીરે, કૃષ્ણ ચરણ એકતાન,
 તેના આમમની આશાથી, કરવા માંડ્યાં ગાન. જગ૦ ૧૦

૧ સત્સંબંધી મદ, માન નષ્ટ થાય છે.

૨ પ્રત્યંબવિસ્મૃતિપૂર્વક ભગવદાસક્તિ આવી એકાએક.

અધ્યાય ૩ જે.

લલિત છન્દ.

જયતિ^૧ દોષ આ, આપ જન્મથી, ત્રયતિ^૨ ઇન્દિરા જ્યાં સદા સતી;
 દયિત ! આપ માટેજ જીવતી, દશ દિશે જીવે^૩, શોધતી બધી. ૧
 શરદને સરે, સાધુજાત જે, કમલ કાન્તિને ચોરતી દશે;
 સુરતનાથ ! દાસી સમૂહને, વરદ ! મારતા ઘાતશું ન તે ? ૨
 વિષજલો થઈ, બ્યાલ-દૈત્યથી, પવન, વિજળી, વૃષ્ટિ, વન્હિથી;
 વૃષભ-દૈત્યથી, બ્યોમથી વળી, ઋષભ રક્ષિયાં, બીકથી બધી. ૩
 નહિજ ગોપિકાબાલ છો તમે, સકલ અન્તરે આપ તો રમે;
 કમલજે સ્તબ્ધા, વિશ્વ રક્ષવા, પ્રિય ! સુસાત્વતોને કુલે થયા. ૪
 અભય આપતું વૃષ્ણુ ધુર્યજે, શરણુ આપને જે થયાં ભયે;
 કર સરોજ તે કાન્ત ! દાસકા, શિર મહિં ધરો શ્રીકર ત્રહે. ૫
 પ્રજજનાતિંહનુ ! વીર ! નારના, નિજજન સ્મય-કવંસિ છે સ્મિત.
 ભજ સખે ! છિયે, કિંકરી અમે, વદનકંજ દેખાડ આ સમે ૬
 પ્રણત દેહિનાં પાપ જે હરે, વૃણુચરો તણા સંગમાં ફરે;
 ફણિ-ફણે ધરેલું રમા ઠરે, પદ કુચે ધરી કામને હરો. ૭

૧ સર્વોત્કર્ષપણથી વર્તે છે.

૨ દાસ્ય ભાવથી આશ્રય કરે છે.

૩ “દશ્યતામ્” આપથી આર્તજન જોવાય, તેનો ‘દર્શન આપો’
 આવો અર્થ અવેચાકરણો કરે છે-તે ઉપેક્ષ્ય છે.

૪ પોતાના જનોના અર્વને નાશ કરનાર જેનું મન્દ હાસ્ય છે.

તુજ કથાસુધા, તત્ત-શાન્તિદા, કવિગણે વખાણેલ પાવના,
 મવણ મંગલા, શ્રીયુતા કથે, સુજન તે મહોદાર^૧ અત્ર છે. ૮
 સરસ વાક્યવાળી-મનોહરા, મધુર વાણી પુઠરેક્ષણ !
 વિધિ કરી અંભા મોહ પામતી, અધરસીધુથી રક્ષ આ ક્ષણ. ૯
 પ્રિય સુહાસ ને પ્રેમ વીક્ષણ, તુજ વિહાર જે ધ્યાન મંગલ;
 હસિ જે કથાઓ મને અડે, કુંહક ચિત્તમાં ક્ષાભને કરે. ૧૦
 તજ થકી જતાં નાથજી ! તમે, પશુસમૂહને ચારતા વને;
 શેલ તૃણાંકુરો પાદને દમે, પરમ દુઃખ તેથી થતું મને. ૧૧
 દેન વહી જતાં નીલકુંતલે, વૃત્તરજે ભર્યા આસ્યકંજને;
 રિ ફરી ખતાવો હરે ! તમે, મદન અર્પતા દાસિકા મને ૧૨
 ભુત-ઈષ્ટદાતા સ્તવે વિધિ, ધરણીભૂષણ ધ્યેય આપદિ;
 રરણકંજ તે શાન્ત આપનુ, રમણ અમ હરે અર્પ આધિહન ૧૩
 પુરત પોષતું શોકને હરે, સ્વરિત વેણુ જે અમખતી ખરે;
 તિર રાગ ભૂલાવતું હરે ! અધરસીધુને વીર ! અર્પ રે. ૧૪
 દન ખધા ફરો કાનને તમે, પ્રિય ન દેખતાં યુગસમા ક્ષણો;
 દન શોભતું વક્ર-કુંતલે, નિરખતી દશે પાંપણો નડે. ૧૫
 તિ, સુતો, કુલો, ભાઈ, ખાન્ધવો, ચરણ આવિયાં છોડીને અમે;
 તિ સુજન ! ગીતેજ મોહિયાં, કિતવ ! કેમ છોડો ! કરો દયા. ૧૬
 હસિ વાત જે કામકારણ, હસિત આનન, પ્રેમ વીક્ષણ;
 ર વિશાલ જેમાં વસે રમા, નિરખતાં થતાં મોહ ને તમા. ૧૭
 જજને વસે અંથ ! જે જનો, અથ ખધાં હરે જન્મ આપનો,
 વજન ચિત્તાના રોગ જે હરે, અમ તમામને આપ, તે હરે ! ૧૮

૧ મૂરિદાઃ નહર્થદાતાઃ મહોદાર કૃષ્ણચરિત્ર શ્રવણ કરાવ-
 નાર જ છે

વસન્તતિલકા.

જે આપનું ચરણપંકજ બીક સાહી,
ધીમે અમે ધરણું કંક શ વક્ષ માહિ;
તેથી તમે વન ભમે, પ્રિય ! કંટકાથી,
પામે વ્યથા, મતિ ભમે અમનાથ તેથી. ૧૬

અધ્યાય ૪ થી.

શ્લોક.

નહિ સાધન વિતેથી, રાજ થાય મહાપ્રભુ;
દાસના દૈન્યથી રાજ, કહે એમ મહાપ્રભુ. (કારિકા ૧)
એમ ગોપીજનો ગાતાં, પ્રભાપ ચિત્રધા કરે;
સુસ્વરે રડવા માંડ્યાં, કેમ કૃષ્ણ હવે મળે. ૧

પદ ૧ છું

રાગ પહાડી.

અહો નન્દનન્દન, ગોકુલચન્દ, ગોપીયુષ મહિંથી,
પ્રભુ પ્રકટયા પરિપૂરણ, પ્રેમ કરી ગોવિન્દ તહિંથી. અહો. ટેક.
સાખી.

શરપુત્રનારે પુત્ર જે, શૌર્યશાળી ભગવાન,
હસતું મુખપંકજ વળી, હરતું સ્મયમદમાન.
ધરી વનમાલ, ગરૂ રતિરંજિત, આરોપેલ રમાથી;
મધુ મૃદુ હાસ્ય, છુપાવવા અમ્બર; પીત ધર્મ કર ઠાથી. અહો. ૧

૧ પ્રભાપ અને સંગીત પૂર્વાધ્યાયદ્વયમાં કયે તયોરસાધનતાયાં
જાતાયાં રોદનં કૃતવત્યઃ સુ. તે ખન્નેનું અસાધનપણું થતાં નિઃસાધન
થઈ રેવા માંડ્યાં,

૨ આ શ્લોક કિપરનો શ્રીગુણાધિપતિનો લેખ મનનીય છે.

સાખી.

મનમથના મનને મથે, કોટિ કામ-અશિરામ,
 નટવર નાગર નન્દના, ગોપીજન વિશ્રામ.
 વિલોક્ષી તે વાલાને પ્રેમથક્ષી અતિ પૂલતી ખાલા;
 ભીડી પ્રિય પ્રાણને દેખી જેમ હોં બની અંગ રસાળાં. અહો. ૨

સાખી.

ધરે શૌરિ કર-કંજને, અંજલિમાં તહિં કોઇ;
 ચન્દનરુપિત ખાહુને, અંસધરી વળી કોઈ.
 ધરે પ્રિય તામ્બુલચર્વિત, અંજલિમાં તહિં સુન્દરી કોઇ,
 તપી સ્તનમોહિ ધરે પદપંકજ, કામિની એક સુમોહી. અહો. ૩

સાખી.

એક ભૂકુટી ખાંધીને, પ્રેમ વેગ બે હાલ;
 હણતી ભેતી કટાક્ષથી, કરડી હોઠ રસાલ.
 ખીજી અનિમેષ દુશેથી, શ્રીમુખપંકજમમાં થઈ લીન;
 પીધું તોય, તે ન ધરાણી, સન્ત જનો ચરણે જેમ લીન. અહો. ૪

સાખી.

નેત્રરન્ધ્રથી હ્રદિ ધરી, હરિને વીંથી નેન;
 પુલક અંગ ભેટી પડી, પ્રેમમગ્ન થતિ જેમ.
 બધી કેશવદર્શનના, પ્રેમોત્સવ આનન્દે લીન,
 તબયો વિરહાનલ, પામી પ્રાણ પ્રણુને, માનવ જેમ. અહો. ૫

શ્લોક.

તે સ્ત્રોતહીન-ગોપીથી, વીંટાણા પ્રણુ અચ્યુત;
 અતીવ સોલવા માંડયા, શક્તિઓથી યથા વૃત. ૧
 શરચન્દ્રાંશુ^૧ સન્હોહે, જ્યાં નથી રાત્રિનું તમ;
 કૃષ્ણાકર-તારંગીથી, પાથરી વાહુકા રમ. ૨

૧ શરદ્ ઋતુના ચન્દ્રના કિરણ સમૂહથી.

૨૨

ખીલતાં કુન્દમન્દાર, ગન્ધવાન વાયુને અલિ;
તે કાલિન્દી તણા તીરે, પ્હોચાડયા પ્રભુએ ફરી. ૩

પદ ૨ જી.

રાગ કાલિંગડો.

તીરમાં, તીરમાં, તીરમાં, ભરાણી સભા, સુન્દરે,
કાલિન્દીના તીરમાં. ટેક.

તે પ્રભુ દર્શનથી મનપીડા, ગઈ તણાઈ નીરમાં,
જેમ શ્રુતિગણ પામે મનોરથ, આનન્દ રેલ શરીરમાં. ભરાણી. ૧
કુચકુંકુમથી અંકિત સહુનાં, ઉપરિ વસે શરીરનાં;
તેથી આસન નિજ પ્રિય માટે, રચ્યું કલિન્દા તીરમાં. ભરા. ૨
યોગેશ્વરના અન્તરમાંહિ, કલિપત આસન જેમનાં;
તે ગોપી-પરિષદમાં બેઠા, ભાગ્ય કહું શું તેમનાં ? ભરા. ૩
ત્રિભુવનની સુન્દર લક્ષ્મીનું, ધામ વપુ ધરી સ્થાનમાં;
પડ્મુલુ-સમ્પન્ન શ્રીપરમેશ્વર, આપ બિરાજયા માનમાં. ભરા. ૪
હાસ સહિત લીલા-ધણણથી, ભમતી બૂકુટી કમાનમાં;
અનંગનું સંદીપન કરતાં, ગોકુલનારી તમામમાં. ભરા. ૫
અંક ધરેલા કર ચરણોના, સ્પર્શ કરી ઘનશ્યામના;
વખાણતાં, જરા કોપ કરીને, વાક્ય વર્ષા તહિં પ્રેમનાં. ભરા. ૬

પદ ૩ જી.

રાગ-માલકોશ.

વધા મજનાર “સૂણો મજનાય ! (૨)

“૧ ભજતાં ને ભજતા કોઈ જગમાં, નહિ ભજતાને કોઈ;

“ખન્ને ને બીજા નથી ભજતા, સાધુ કહો પ્રભુ બોઈ.” વધા. ટેક

૧ ત્રણ પ્રશ્નો કર્યો. ભજતાને ભજનાર ૧. ન ભજતાને
ભજનાર ૨, ખન્નેને ન ભજનાર ૩

વધા પ્રજનાથ “ સૂણો પ્રજનાર ! (૨)

- “ જે સખીઓ ^૧ભજતા જ પરસ્પર, તે સ્વારથને માટ,
 “ ત્યાં નથી ધર્મ સૌહૃદ સુન્દરીઓ, સ્વારથનો સહુ ઘાટ.” વધા. ૧
 “ નહિ ભજતાને જે જન ^૨ભજતા, કરુણ પિતાને માત;
 “ ધર્મ આહિ અપવાદ વિનાનો, સૌહૃદ છે પ્રખ્યાત.” વધા. ૨
 “ ઉભજતાને પણ કોઇ ન ભજતા, નહિ ભજતાને કેમ ?
 “ તેના ચાર પ્રકાર જગતમાં, સૂણો ધરીને નેમ. વધા. ૩
 “ આત્મારામ અને ગુરુદ્રોહી, આત્મકામ ગુણચેર;
 “ બે ઉત્તમ, બે અધમ જાણવા, તેમાં ૪ હું નહિં કોઇ.” વધા. ૪
 “ ભજતાને પણ હું નથી ભજતો, અનુવર્તનને કામ;
 “ જેમ અધન ધન મળ્યું જતામાં, મગન ન જાણે અન્ય.” વધા. ૫

શાદ્દંભવિકીડિત.

- “ મારે કાજજ લોક વેદ અખળા, છોડયાં તમે છે ઘરો,
 “ મારામાં દૃઢ ભક્તિ પુષ્ટ કરવા, માટે થયો હું પરો;
 “ અપ્રત્યક્ષ રહી હતો જ ભજતો, હું તો તમોને જ આ,
 “ માટે સ્વપ્રિય જાણતાં ન કરવી, નિન્દા ઘટે હે પ્રિયા । ૧

૧ પ્રથમ પ્રશ્નનો ઉત્તર,

૨ બીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર,

૩ ત્રીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર,

૪ હું તે ચારમાં કોઇ પણ નહિં. અહમિતિ ભગવાન, નતુ જીવ:

.....અહં રીમ એવ ન ત્વાત્મારામ:.....કામાભાવાદેનવાસકામત્વમ્ ॥

હું ભગવાન છું જીવ નથી હું રામ છું નહિં કે આત્મારામ, મા-
 રામાં કામનો અભાવ હોવાથી આસકામત્વ પણ નથી. માટે મારી
 બિન જ વ્યવસ્થા છે. સુ०

“ જોડાયાં મુજમાં તમે મન મહિ, જે ભાવ રાખી ધણો,
 “^૧ પ્રદાના વયથી, વળાય બદલો, શું હું થકી તે તણો ?

“ કાપી દુર્જર સાંકળો જગતની, લોહા થકી આકરી,
 “ તેનો તો બદલોજ તેજ જણવો, ^૨ સન્તો ન આલે ઠરી.” ૨

અધ્યાય ૫ મો.

(ગીતિ.)

એમ સુણી અતિ સુન્દર, વાણી ગોપીજને પ્રજેશ્વરની;
 તાપ વિરહનો ટાળ્યો, આશિષ સહુ અંગ સંગથીજ બની. ૧

પદ ૧ હું.

રાગ-કેદાર-કુમરી.

ગિરિધરનચન્દ, કરે રાસરંગ

આનન્દકન્દ પ્રજનારસંગ. ગિરિ. ટેક.

ખાન્ધી પરસ્પર ખાહુ સુન્દરી, અતિ પ્રસન્ન ગોપીકદમ્બ,
 રસોત્સવ આરમ્ભ્યો સુન્દર, મંડિત ગોપીવૃન્દસંગ. ગિરિ. ૧
 યોગેશ્વર શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રમા, વચ્ચે જે જે ગોપીસંગ,

૧ મવતીનાં મજને નિષ્કપટમ્ । અસ્મદ્મજનં સકપટમિતિ, નશ-
 ત્પત્યાપિ જલસ્ય તુલ્યં વહ્નિમિ મહમરીચિકાજલં મવાતિ, સત્યં મજનં તુ
 વ્રજજોડશક્યમેવ, જીવધર્મત્વાત્ ॥ તમારું બજવું નિષ્કપટ છે ત્યારે
 અમારું બજવું સકપટ છે, થોડા જલ ખરાખર પણ ઝાંઝવાનું
 થઈ જલ થતું નથી. સાચું બજવું પ્રદક્ષી અશક્ય છે, કારણ
 કે બજવું તે જીવ (દાસ) ધર્મપણું છે. માટે હું.

૨ સાધવોહિ મહત્કર્મ કૃત્વા સ્વયમેતુષ્ણન્તિ, નતુ પ્રત્યુપકારમે-
 ક્ષન્તે, સાધુ પુરુષો મહત્કાર્ય કરીને પોતેજ સન્તુષ્ટ થાય છે.
 પરંતુ પ્રત્યુપકારની અપેક્ષા રાખતા નથી.

પેઠા કંઠ પ્રજ્ઞા બે બેના, સહુ જાણે ૧ નિકટે જ કંઠ. ગિરિ. ૨
 ઉત્સાહે મનથી બેંચાણાં, દારસહિત દેવોનાં વૃન્દ,
 તેનાં કોટિ વિમાનેસંકુલ, અમ્બરમાં જયમ કોટિચન્દ્ર. ગિરિ. ૩
 દુન્દુભિ દેવવરોનાં વાગ્યાં, દિવ્ય પુષ્પવૃષ્ટિના ગંજ,
 રનિર્મલ યશ ગાતા ગિરિધરનો, ગન્ધર્વો નિજ નારી સંગ. ગિરિ. ૪
 સમિય-વનિતાઓનાં નૂપુર, કંઠણ કિંકણિયોના નાદ,
 રાસ સુમંડલમાં અતિ ગાજ્યા, ત્યાં આવે બીજું શું યાદ ? ગિરિ. ૫
 ત્યાં ભગવાન દેવકી નન્દન, કંઠનવરણી યુવતિ સંગ,
 હેમમણિગણમાં જયમ શોભે, મરકત મણિ મહા તેજ પુંગ. ગિરિ. ૬
 પદસંચાર, ભુજોનાં લટકાં, સસ્મિત સુંદર ભૂવિલાસ,
 ભંગ સહિત કટિમહ્ય શોભતાં, કુચપટ ખસતાં આસપાસ. ગિરિ. ૭
 ગંડસ્થલ હલતાં કુંડલથી, સ્વેદયુક્ત વદનો રસાલ,
 કબીરીના બન્ધો તહિં છૂટયા, ગાતાં ગુણ ગોવિંદ સાર. ગિરિ. ૮
 કૃષ્ણચન્દ્રનાં વાલાં વનિતા, શોભ્યાં શ્રીધનશ્યામ પાસ,
 શોભે જયમ નવધનમંડલમાં, વિજળીયોનાં વૃન્દ ખાસ. ગિરિ. ૯
 નાચ કરે હિંચેથી ગાતાં, રંજક કંઠ રતિ પિયાર,
 મુદિત અતિ શ્રીકૃષ્ણસંગથી, જને ગીતે જા રસાલ. ગિરિ. ૧૦

૧ સ્વાનિકટ એવ મન્યન્તે નત્વન્યાસામ્. અન્યથારસાભાસ : સ્વાત્
 કૃષ્ણદ્વૈવિષ્યપ્રતીતે :

પોતાના નિકટમાં જ પ્રભુને માને છે પરન્તુ બીજા ગોપી-
 જનોની નિકટ નહિ જ. કારણ કે શ્રીકૃષ્ણના સ્વરૂપનું દ્વૈવિષ્ય
 જોવામાં આવે તો રસાભાસ થાય, આમ આપે અનેક સ્વરૂપો
 ધારણ કર્યા છે. કોઈ ગોપીજન આ લીલાને સમજતાં નથી. અને
 પોતાની પાસે જ પ્રભુ છે. અને બીજા પાસે નથી એમ સમજે છે.

૨ પ્રભુનો યશ નિઃકલંક છે.

ગોપી ક્રોધ મુકુંદની સાથે, મિશ્રિત સુર પડ્મજિ સાત,
 ધ્રુવ જે સુર ગાતી તેનું, માન કરે વ્રજનાથ આપ. ગિરિ. ૧૧
 ગોપી ક્રોધ અમિત થઇ રાસે, ઢીલી વેણી પુષ્પમાલ,
 સ્કન્ધ ગદાધરનો ખાહુથી, પ્રેમેથી પકડયો રસાલ. ગિરિ. ૧૨
 એકે અંસ રહ્યા યદુવરના, અન્દનલિપ્ત કમલ સુગંધ,-
 ખાહુનું ચુંબન તહિં કીધું, હૃદયરોમ ખની અંગ અંગ. ગિરિ ૧૩
 નાટ્ય થકી હલતા કુંડલના, તેજ થકી મંડિત સુગંડ,
 માંડયો બંડે તેને આપે, તામ્બૂલ ચર્વિત નન્દનન્દ. ગિરિ. ૧૪
 નાચે ગાન કરે કલ ગોપી, કાંચી ઝાંઝર-નાદ સંગ,
 પાસ વસેલા પ્રિય-શિવ-કરને, આન્ત ધરે હિરમાં સુદંગ. ગિરિ. ૧૫
 શ્રી એકાન્ત-રમણુ-વર પામી, ખડભાગી ગોકુલનાં નાર,
 કંઠ વ્રજા પ્રેમે તે પ્રિયને, ગાતાં ને કરતાં વિહાર. ગિરિ. ૧૬

(શબ્દલિપિહિત)

કણે ઉત્પલ, કેશ-નીલ-ભમરા, તેના વિટંકા થતા.

ગાલોમાં અમ-ખિન્ડુઓ ટપકતાં, તેથી મુખો શોભતાં;

કેશોની કખરી થકી સરકતી, માલા સુપુષ્પો તણી,

વાલો ઝાંઝર કંઠે સુમધુરી, વાગે ઘણી ધૂધરી. ૧

ગાનારા ભમરા સુગાન કરતા, તે રાસગોષ્ઠી મહિં,

ગાતાં ગોકુલનાર નાચ કરતાં, ગોવિન્દ સાથે તહિં. ૧૧

* મંગલમય હસ્તકમલને.

૧ કણે ઉપર પુષ્પો છે તેનું જણે કેશરૂપી ભમરાઓ પાન કરતા હોય નહિ? તે ખન્નેનું અલંકરણ (શોભા) ન્સ્થાન ગાલ છે, તેમાં અમના ખિન્ડુઓ ટપકે છે તેમ મુખો શોભે છે.

૨ ખાળક જેમ દર્પણ જલ વગેરે આગળ મૂકી, તેમાં પોતાને જોતો રમે છે, તેમ ભગવાન પણ પોતાનું સામર્થ્ય

(ઉપેન્દ્રવલ્લભ)

ઠરી પરિવંન, ઠરી હલાવી, ઠરી સુદૃષ્ટિ પ્રભુએ રસાળી.
વિલાસહાસે રમતા રમેશ, રમે સ્વખિમ્ને જયમ ખાલવેય. ૧

(સ્તાવકવિહીનિત.)

માલા આભરણો ખસેલ તનથી, તેના રસાવેશમાં,
શ્રીકૃષ્ણપ્રભુ-અંગ સંગ-મદથી, તે મત્ત ગોપી મયાં,
કેશો ને સુદૃઢ પદ ક્રચનાં, વસેા હતાં જીડતાં,
તેને સાંચવવા અશક્ત ખનતાં, સમ્પૂર્ણતાએ ખધાં. ૧

(ગીતિ.)

કૃષ્ણકીડા દેખી કામાર્દિત ખેચરાંગના મોઢ્યાં;
સ્વચ્છીગણની સાથે, શશાંક આશ્ચર્ય પામતા મોઢ્યા. ૧

પદ ૨ જી.

રામ. કેદારે-કુમરી.

રમે રાસરંગ ગોવિન્દચન્દ, મોહે અનંગ સુરનારચન્દ. રમે૦-ટેક.
જટલાં* રાસ મહિં ગોપીજન, તેટલાં રૂપ ધરી ગોવિન્દ,
આત્મારામ અખંડ રમે છે, પડુણુનિધિ આનન્દકન્દ. રમે૦-૧
સૌરત-રાસવિહારથી થાડયાં, વનિતાના વદનારવિન્દ,
ઠરુણે પ્રેમ ઠરીને પોંછયાં, શન્તમ-ઠરકમલેથી, અંગ. રમે૦-૨

અથવા સ્વરૂપ તેઓમાં સ્થાપીને ત્યાં ત્યાં પોતાને જોતા રમણ
ઠરે છે તેથી આ લીલામાં વિષયનો ગન્ધ પણ નથી એમ સિદ્ધ
થાય છે.

* આવું અસાધારણ સામર્થ્ય શ્રીપુરુષોત્તમ સિવાય બીજામાં
સંભવે જ નહિં.

જમતાં-કુંદન-કુંડલ કચની, કાન્તિથી શ્રેણે સુમંડ,
 જીવલ હાસ નિરીક્ષણ કરતાં, માન ધરે ગોપીકદમ્બ. રમે૦-૩
 શ્રીહરિના કર-નખના સ્પર્શે, મોદ ન માતો અંગ-અંગ,
 ઋષભ-પવિત્ર ચરિત્રો ગાતાં, જે કરતા આનન્દકંદ. રમે૦-૪
 કરિણીના ગણ સાથે ગજપતિ, આન્ત થઇ વન કરી વિહાર,
 પેસે જેમ અગાધ વારિમાં, ભેદી નાખે ખાંધી પાર. રમે૦-૫
 શ્રીજમુના-જલમાં ત્યમ પેઠા, શ્રમ હરવા પ્રજનાર સંગ,
 જલકીડા કરવા અતિ સુન્દર, આન્ત થતાં આનન્દકંદ. રમે૦-૬
 ગોપીજન કુચકુંકુમ-રંજિત, અંગ સુસંગ દયાણી માલ,
 તેમાં લુપ્ત મધુપ ગન્ધર્વો, જતા ને ગાતા રસાલ, રમે૦-૭
 અહિંતહિંથી હસતી યુવતીથી, સિંચાતા જલમાંહિ અંગ !
 પ્રેમ થકી જોવાતા સહુથી, એમ રમે પ્રતિનાર સંગ. રમે૦-૮
 વૈમાનિક દેવો પુષ્પોને, વર્ષાવી કરતા વખાણ,
 ગજપાતની લીલાને ધરતા, આત્મારામ રમે પુરાણ. રમે૦-૯
 ત્યારપછી જમુના-ઉપવનમાં, પેઠા પ્રેમેથી સુકુંદ,
 મલયપવન વાતો અતિ કોમલ, સ્થલજલનાં પુષ્પે સુગન્ધ. રમે૦-૧૦
 ભમરાને પ્રમદાના ગણથી, વિંટાણા પ્રજરાજચન્દ,
 મદનર ગજ-કરિણીગણથી જયમ, ત્યમ કરતા કરતા ઉમંગ. રમે૦-૧૧
 શારદ-કાવ્ય-કથા રસ-આશ્રય-રંજિત-વિદુ-કિરણે અમન્દ,
 એમ નિશાઓમાં હરિ રમતા, સત્યકામ-પ્રજનાર સંગ. રમે૦-૧૨

૧ શરદઋતુની વર્ષાના કરવા માટેનું જે કાવ્ય તેમાં જે
 કથાઓ તેના રસના આશ્રયરૂપ, અને ચન્દ્રના કિરણોથી અતિ
 રંજિત, આવી રાત્રિઓ; કેટલી? તેની પણ સંખ્યા નહિ.
 અર્થાત્ ઘણી.

અનુરાગી અખલાજણુ જેમાં, સૌરત રોક્યું આત્મઅંગ,
રાસરસિક ગિરિધરની લીલા, કાશીરામ કહે શું મન્દ. રમે૦-૧૭

રાજોવાણ—રાજપ્રશ્ન.

(શ્લોક.)

સદ્ધર્મ સ્થાપવા માટે, અધર્મ હણવા અહિં,
રામસંગે પધાર્યા છે, ભગવાન જગદીશ્વર. ૧
તે કેમ ધર્મપારોના, કર્તા, વક્તા સુરક્ષક;
આચર્યું અવળું કર્મ, હે બ્રહ્મનૃ ! જર જે કરે. ૨
આપ્તકામે કર્યું નિન્ધ, કર્મ આ યાદવાધિપે;
શા અભિપ્રાયથી ? રાજો, અમારો શક ? સુવત ! ૩

પદ ૩ જી.

રાજ-માલકોશ.

કહે શુકદેવ, સૂણો નરપાલ ! કરું છું સંશય દૂર હું હાલ. કહે૦ ટેક.
ધર્મનાશ સાહસ ઇશ્વરનાં, જોયાં તેં નિર્ધાર,
દોષ નહિં તેજસ્વીનેર જયમ, અગ્નિ સર્વ જમનાર. કહે૦ ૧
નહિં કરવું મનથી પણ જીવે, કાર્ય કદી આ સાર,
નષ્ટ ધશે કરશે હરવિષ્ણુ જયમ, ઝેરપાન કરનાર. કહે૦ ૨

૧ હે સુવત ! હે સદાચાર લક્ષણાયુક્ત ! જો આ અસંગત
જવું હોય તો આપ પણ ન કહો.

૨ તેજસ્વીને દોષ માટે નથી. ત્યાં અગ્નિ સર્વ ભક્ષક છતાં
નિર્દોષ છે. ત્યારે પ્રજા માટે કેમ દોષ થટે ?

૩ રુદ્રથી અન્ય જો હાલાહલઝેરનું પાન કરે તો મરણ શરણ
ધાય, તેથી આ કાર્ય ખીબ અનીશ-જીવે મનથી પણ કરવું નહિ.

પશ્ય? વચન ઇશ્વરનું જાણો, ને તેવુંજ ચરિત્ર,
 યુક્ત વચન માની આદરવું, તે સુરોજ પવિત્ર. કહે૦ ૩
 સ્વાર્થર નથી અહિં પુણ્ય કર્યેથી, પાપેથી પરિતાપ,
 નિરહંકાર જ્ઞાનિજનને પણ, ઇશ્વરની શી વાત? કહે૦ ૪
 અખિલ સર્વ, પશુ, માનવ, દેવો, છે દાસો; પતિ આપ
 કેમ નડે જગદીશ કૃષ્ણને? પુણ્ય કર્મ કે પાપ. કહે૦ ૫
 (શાદ્દલવિકીડિત)

જેનાં પાદ-સરોજની રમ સમા, સદ્ગુણ સેવા કરે,
 તે જ્ઞાની મુનિઓ, સમગ્ર જગમાં, સ્વેચ્છા થકી સંચરે
 છેદેછે ભવબન્ધનો યતિવરો, ને યોગમાર્ગે રહી,
 એવાને નિજ કર્મ-બન્ધન નથી, બન્ધાય શાને હરિ?

પદ ૪ થું.

રાગ આશાવરી.

કહે શુકદેવ, સુણો નરપાલ! કરું છું સંશય દૂર હું હાલ, કહે. ટેક.
 ગોપીજનના ને ગોપોના, સહુ પ્રાણીના નાથ,

૧ મહાન પુરુષોનું વચન જ કરણીય છે, અને આચરિત
 તો જ વચનાનુસાર હોય તેજ પોતાના અધિકારનો વિચાર કરી
 આચરવાનાં છે.

૨ યસ્યનાહદ્કૃતો ભાવો બુદ્ધિર્યસ્ય ન લિપ્યતે હત્વાપિ સ હમ્ભોક્તાન્
 હન્તિનનિવધ્યતે જેને હું કરું છું એવો ભાવ નથી, કર્મ કરીને જેની
 બુદ્ધિ લોપાતી નથી, તે આ લોકોને હણીને પણ હણતો નથી તેમ
 શુભાશુભ કર્મથી બન્ધાતો નથી ત્યારે પ્રભુને પાપ પુણ્યનો
 સમ્બન્ધ કેમ થટે?

૩ ભક્તિમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત એટલે પ્રભુના ચરણકમલના પરાજન-

અનંતરમાં ફરતા જગદીશ્વર, રમવા ધરતા ગાત. ઠહે. ૧
 બહતો પર કરુણા કરવાને, ધરતા નરતનુ ખાસ,
 તેવી લીલાઓ સાંભળતાં, તત્પર થાતા દાસ. ઠહે. ૨
 તે પ્રભુની માયાથી મોહ્યા, ગોપાલો પ્રજમાંજ,
 પાસ ગણી નિજ નિજ દારાને, નહિં કોપ્યા તણ દાઝ. ઠહે. ૩
 અરુણોદય થાતાં પ્રજ વનિતા, અનુમતથી પ્રિયનાજ,
 નહિં ઇચ્છા તોપણ ઘર આદ્યાં, વાલા છે પ્રજરાજ. ઠહે. ૪
 (શાફલવિકિરિત).

ક્રીડા આ પ્રજનાર સાથ હરિની શ્રદ્ધા થકી સાંભળે,
 સ્નેહેથી અથવા ઠહે ભક્તિયને, ભક્તિ પ્રજશે મળે;
 તેથી કામ હણે; સુધીર, મનનો, છે રોગ સાચો સહી,
 કાશીરામ ગુરુપ્રતાપ-ખળથી, આ ગાય ભાષા મહિ. ૧

૩૫ એવા વૈષ્ણવોની સેવાથી વૃત્ત, અર્થાત્ ભગવત્ ભક્તોની સાથે
 ભગવદ્ગુણના સ્મરણ વડે દૃષ્ટશ્રુત સુખના લેશને ભૂલી જનારા
 ભક્તોને કર્મખંધન નથી. કર્મમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત એટલે નિષ્કામ
 કર્મયોગના પ્રભાવથી તમામ કર્મ ખંધોનો નાશ કરનાર યોગીઓ
 ઇચ્છા મુજબ વિચરતા કર્મથી ખંધાતા નથી. જ્ઞાનમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત
 મુનિઓ પણ ભટકટ જ્ઞાનથી કયાંય ન ખંધાતાં ઇચ્છા મુજબ વિચરે
 છે. ત્યારે સ્વેચ્છાથી શ્રીઅંગને ધારણ કરનાર સાક્ષાત્ શ્રીપ્રભુને
 શાથી ખંધ થાય? છેલ્લું પદ આજ ખાખત ને સ્ફુટ કરી આપે છે.

૧ જેનું કળ હૃદયના રોજનો (કામદેવનો) નાશ કરનાર
 છે, જેના વક્તાશ્રી પરમબ્રહ્મચારી શુકદેવ, શ્રીસુજોધિનીજ ટીકાકાર
 ભગવન્મુખાર વિન્દાવતાર શ્રીમહાપ્રભુજ છે. પરીક્ષિત તુલ્ય મુમુક્ષુ
 જેના શ્રેતાં છે તેમાં વિષયનો ગન્ધ હોયજ નહિ. તે સુસ્પષ્ટ છે.

(ગીતિ.)

મૂળ પદોનો આશય, સાંચવતાં શ્રીસુખોધિની સાથે,
 ભાષાપદ રચવામાં કીધા છે યત્ન સર્જનો માટે;
 દોષ સુલભ જનમતિ છે અંતર જે ઇશ જીવનું જાણે,
 હંસક્ષીરન્યાયે સાર લઈ સુર હંસ મન માણે;
 વિઠ્ઠલ વીસ સદીને ઝ્યાસીમે વર્ષ માર્ગ પૂનમને,
 ગુરુજી પૂરી કીધી પદરચના અર્પવા રસિક જનને.

ધૃતિ.

આ પુસ્તકમુદ્રણમાં મદદ કરનારનાં નામો.

સ્વ. મુખીયાજી નાનાલાલ દયાલજી હ. કૃષ્ણદાસ રૂ. ૧૫)

સ્વ. ભાઈ રમણિકલાલ શિવશંકર હ. છોટાલાલ રૂ. ૧૦)

બાકીનો ખર્ચ શા. ગોકુલદાસ વલ્લભદાસે કળુદે
છે. તેઓનો અત્ર ઉપકાર બૂલાય તેવો નથી.

સંવત ૧૯૮૨
વૈશાખ સુ. ૧૧ રવિ
માંગરોલ અન્દર,
(કાઠીયાવાડ.)

}

લે. રચયિતા.

મલવાનું ઠેકાણું:—

અમીલાલ જમનાદાસ.

મી માંગરોળ વૈષ્ણવ સુબોધિની પાઠશાળા,

માંગરોળ (કાઠીયાવાડ)

ધી ગુજરાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. સોમાલાલ મંબળદાસે છાપ્યું.

ઠે. પાંચકુવા આર રસ્તા—અમદાવાદ.

